

TASHKILOTLARDA INNAVATION JARAYONLAR

Akromova Xurinisa Iskandar qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti

universiteti

Ijtimoiy-gumanitar fanlar fakulteti sotsiologiya yo 'nalishi 3-bosqich

talabasi

xurinisatolaganova@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada tashkilotlarda innovatsion jarayonlarning mohiyati, ularning tashkilot faoliyatidagi ahamiyati hamda innovatsiyalarni samarali boshqarish masalalari yoritiladi. Innovatsion jarayonlar zamonaviy tashkilotlarning rivojlanishida muhim omil bo'lib, ular ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash va raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qiladi. Maqolada innovatsion faoliyatning asosiy bosqichlari, yangi texnologiyalarni joriy etish usullari hamda innovatsiyalarni amalga oshirish jarayonida yuzaga keladigan muammolar tahlil qilinadi. Shuningdek, tashkilotlarda innovatsion muhitni shakllantirish va uni rivojlantirishning nazariy hamda amaliy jihatlarini ochib berishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: innovatsiya, innovatsion jarayon, tashkilot, boshqaruv, texnologiya, samaradorlik, rivojlanish, raqobatbardoshlik, modernizatsiya, innovatsion faoliyat, strategiya, boshqaruv tizimi.

Kirish. Hozirgi globallashuv va raqobat kuchayib borayotgan davrda tashkilotlarning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi ko'p jihatdan innovatsion jarayonlarni samarali tashkil etish va boshqarishga bog'liq. Innovatsiyalar har qanday tashkilotning rivojlanishida muhim omil bo'lib, ular yangi g'oyalarni amaliyotga joriy etish, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash hamda boshqaruv

tizimini takomillashtirish orqali tashkilot faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.¹ Innovatsion jarayonlar tashkilotning bozor talablariga tez moslashishi, raqobatbardoshligini saqlab qolishi va iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.²

Bugungi kunda tashkilotlar faoliyatida innovatsion yondashuvlardan foydalanish nafaqat ichki boshqaruv sifatini yaxshilaydi, balki ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonlarini modernizatsiya qilish imkonini ham yaratadi. Shu sababli tashkilotlarda innovatsion jarayonlarni o'rganish, ularning mohiyatini anglash hamda samarali boshqaruv mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada tashkilotlarda innovatsion jarayonlarning mazmuni, ul Innovatsion jarayonlar tashkilotlarning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlovchi eng muhim omillardan biridir. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida tashkilotlar nafaqat mavjud resurslardan samarali foydalanishi, balki yangi g'oya va texnologiyalarni yaratishi ham zarur hisoblanadi. Shu jihatdan innovatsiyalar tashkilot faoliyatining barcha sohalariga — boshqaruv, ishlab chiqarish, marketing, xizmat ko'rsatish va axborot tizimlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Innovatsion faoliyat orqali tashkilotlar yangi mahsulot va xizmatlarni yaratadi, xarajatlarni kamaytiradi hamda mehnat unumdorligini oshiradi. Tashkilotlarda innovatsion jarayonlarni amalga oshirish bir necha bosqichlardan iborat bo'ladi³. Avvalo, yangi g'oya shakllantiriladi va uning samaradorligi baholanadi. Keyingi bosqichda innovatsiyani amaliyotga joriy etish uchun zarur resurslar va texnologiyalar tanlanadi. So'ng innovatsion loyiha sinovdan o'tkazilib, amaliy faoliyatga tatbiq etiladi. Ushbu jarayonda malakali kadrlar, zamonaviy texnik vositalar va samarali boshqaruv muhim ahamiyatga ega⁴. Shuningdek, innovatsion

¹ [1] OECD. Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data. Paris: OECD Publishing, 2018.

² OECD. *Oslo Manual...*

³ To'xtayev A., Abdullayev Y. *Innovatsion menejment*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

⁴ G'ulomov S.S. *Boshqaruv nazariyasi va amaliyoti*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.

jarayonlarni rivojlantirishda tashkilot ichidagi innovatsion muhit ham katta rol o'ynaydi. Xodimlarning ijodkorligi va tashabbuskorligini qo'llab-quvvatlash, yangi fikrlarni rag'batlantirish hamda ilmiy-tadqiqot faoliyatiga e'tibor qaratish innovatsion rivojlanishning asosiy shartlaridan biridir. Innovatsion boshqaruv orqali tashkilotlar bozor talablariga moslashadi, raqobatda ustunlikka ega bo'ladi va iqtisodiy barqarorlikka erishadi. Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning tez sur'atlarda rivojlanishi tashkilotlarda innovatsion jarayonlarning yanada faollashishiga sabab bo'lmoqda. Ayniqsa, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng qo'llanilishi boshqaruv tizimini soddalashtirish, ma'lumot almashish tezligini oshirish va ish jarayonlarini avtomatlashtirish imkonini bermoqda⁵. Bu esa tashkilotlarning samarali faoliyat yuritishi va resurslardan oqilona foydalanishiga yordam beradi. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish natijasida tashkilotlar mijozlar ehtiyojini chuqurroq o'rganish, xizmat sifatini yaxshilash hamda yangi bozorlarni egallash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Metod va materiallar: Mazkur maqolani tayyorlash jarayonida ilmiy tadqiqotning bir qator usullaridan foydalanildi. Jumladan, tahlil va sintez usuli orqali tashkilotlarda innovatsion jarayonlarning mazmuni, ahamiyati va o'ziga xos xususiyatlari o'rganildi. Taqqoslash usuli yordamida turli tashkilotlardagi innovatsion faoliyat jarayonlari o'zaro solishtirildi hamda ularning samaradorligi baholandi. Shuningdek, tizimli yondashuv asosida innovatsion jarayonlarning tashkilot rivojlanishiga ta'siri tahlil qilindi. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlar, maqolalar, darsliklar, statistik ma'lumotlar va zamonaviy boshqaruvga oid manbalardan foydalanildi. Innovatsion boshqaruv, texnologik rivojlanish va tashkilot faoliyatini takomillashtirishga oid nazariy qarashlar o'rganilib, ular asosida umumiy xulosalar shakllantirildi. Materiallarni tahlil qilish jarayonida innovatsion

⁵ Freeman C. The Economics of Industrial Innovation.

jarayonlarning tashkilot samaradorligini oshirishdagi o'zni hamda ularni amaliyotga joriy etishning muhim jihatlariga alohida e'tibor qaratildi.

Nazariy tahlil: Tashkilotlarda innovatsion jarayonlar nazariy jihatdan tashkilotning rivojlanishi va boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi muhim omillardan biri sifatida qaraladi. Innovatsiya tushunchasi iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u yangi g'oya, texnologiya, mahsulot yoki xizmatlarni yaratish va amaliyotga tatbiq etishni anglatadi. Nazariy qarashlarga ko'ra, innovatsion faoliyat tashkilotning ichki imkoniyatlarini kengaytiradi hamda bozor sharoitlariga moslashishiga yordam beradi. Ilmiy manbalarda innovatsion jarayonlar bir necha bosqichlardan iborat tizim sifatida talqin qilinadi. Bular — g'oyaning paydo bo'lishi, uni ishlab chiqish, sinovdan o'tkazish va amaliyotga joriy etish bosqichlaridir. Ushbu jarayonlarning samarali amalga oshirilishi tashkilotning boshqaruv tizimi, moddiy resurslari va inson kapitaliga bog'liq hisoblanadi. Nazariy jihatdan innovatsion boshqaruvning asosiy vazifasi tashkilotda yangi fikr va tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash hamda innovatsion muhit yaratishdan iborat⁶. Shuningdek, zamonaviy boshqaruv nazariyalarida innovatsiyalar raqobatbardoshlikni oshiruvchi asosiy vosita sifatida e'tirof etiladi. Innovatsion rivojlanish orqali tashkilotlar yangi texnologiyalarni joriy etadi, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qiladi va xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilaydi. Natijada tashkilotning iqtisodiy samaradorligi oshib, bozordagi mavqei mustahkamlanadi. Shu sababli innovatsion jarayonlarni nazariy jihatdan o'rganish tashkilotlarning istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa. Tashkilotlarda innovatsion jarayonlar ularning barqaror rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.⁷

⁶ OECD. Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data. Paris: OECD Publishing, 2018.

⁷ G'ulomov S.S. Boshqaruv nazariyasi va amaliyoti.

Innovatsiyalarni samarali joriy etish orqali tashkilotlar yangi texnologiyalarni o'zlashtiradi, boshqaruv tizimini takomillashtiradi hamda ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sifatini oshiradi. Bu esa o'z navbatida iqtisodiy samaradorlikni yaxshilashga xizmat qiladi. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, innovatsion jarayonlar muvaffaqiyati ko'p jihatdan tashkilotdagi boshqaruv tizimi, moliyaviy imkoniyatlar va malakali kadrlar salohiyatiga bog'liq. Shuningdek, innovatsion muhitni shakllantirish, xodimlarning ijodiy tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash ham muhim ahamiyatga ega. Umuman olganda, innovatsion jarayonlarni to'g'ri tashkil etish va boshqarish tashkilotlarning zamonaviy sharoitlarda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun zarur hisoblanadi. Shu sababli innovatsiyalarni rivojlantirish har bir tashkilotning strategik ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi lozim. Umuman olganda, tashkilotlarda innovatsion jarayonlar zamonaviy iqtisodiyot sharoitida rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri hisoblanadi. Innovatsiyalar orqali tashkilotlar o'z faoliyatini yangilaydi, texnologik imkoniyatlarini kengaytiradi va boshqaruv tizimini takomillashtiradi. Bu esa ularning samaradorligi va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov I.A. O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
2. To'xtayev A., Abdullayev Y. Innovatsion menejment. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. G'ulomov S.S. Boshqaruv nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.
4. Freeman C. The Economics of Industrial Innovation. – London: Routledge, 2018.
5. OECD. Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data. – Paris: OECD Publishing, 2018.

6. <https://www.oecd.org> – Innovatsiya va iqtisodiy rivojlanish bo'yicha ma'lumotlar.
7. <https://www.sciencedirect.com> – Innovatsion menejmentga oid ilmiy maqolalar bazasi.
8. <https://www.researchgate.net> – Tashkilotlarda innovatsion jarayonlar bo'yicha ilmiy tadqiqotlar.